

Төлеужан Исмаилов

Есіл

Төлеужан Исмаилов
Есіл

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=22579558

ЕСІЛ:

Содержание

ЕСІЛ

4

Конец ознакомительного фрагмента.

13

ТӨЛЕУЖАН ИСМАЙЛОВ

ЕСІЛ

ЕСІЛ

ТӨЛЕУЖАН ИСМАЙЛОВ

(1932–1972)

Бұлт деменіз күркіреген қыста сіз,
Аспан-көк дүбірлеп тұр бірақ.
Бұл – біздің болат құсымыз,
Бұлтқа маңдайын келеді ұрғылап.

Аспанның көгілдір құшағы
Маған тұрақ болмаған.
Сағындырған аруға ұсады,
Қиырдан қол бұлғап жер маған.

Жарымның көзі деп жұлдызды,
Мен емес аспанға қараған.
Сүйіктімнің қара торы жүзін тым ізгі

Бозарған айға баламан.

Аспанға үйір боп Тайыр да,
«Айдың мүйізі» сүзіп қап – құлаған.
Ақыры жерден тауып ол даңқпен қайырды,
Өлеңнен құрыш құраған.

Неғылам сүңгіп көгілдір әлемге,
«Жеті қарақшысын» мақтаман.
Одан да түсіп төменге,
Мезозой қабатын ақтарам.

Бұл деменіз күркіреген қыста сіз,
Аспан-көк дүбірлеп тұр бірақ.
Бұл – біздің болат құсымыз,
Бұлтқа маңдайын келеді ұрғылап.

Сөгіліп бұлттардың арасы,
Көрінді жер – ұлы мекенім.
Есілдің алқасы,
Қызылжар даласы,
Саған тағзым етемін!

* * *

Уа, жер! Тиді табаным

Сенің піл сауырлы арқаңа.
От, от...оттары қаланың
Алтын алқаға ұқсайды,
Кімнің мойнына тағамын?

Таңғалам солтүстік қысына,
Бораны бір жылап, бір күліп,
Ұқсайды долы қатынға
Салатын еріне
бір күнде мың бүлік.

Тас, Есіл! Күтірлет мұз-қарды!
Құшамын толқынды ызғарлы.
Тасы, Есіл! Сал сүрен!
Несіне бәлсінем,
Келгенім –
Бұл тұңғыш.
Татар мен қазақтың қыздары,
Ән-жырмен ал қарсы, кел мені,
Лебіне шөлдедім,
Жүрегім дүрсілдеп бұлқынғыш.
Келгенім –
Бұл тұңғыш!

Қаланың бейтаныс сұлуы,
Жөн бе үнсіз тұруың?
Аяулы, аяулы
Аруым,
Қайда – айт ауылың?

О, сенен... озды ғой бораным,
Қастерлеп қонағын,
Бетімнен өбеді,
Ақылды тентегім – бораным,

Жол нұсқап келеді.
Мен өзім –
Семейдің ұланы.
Қысы оның – үскірік.
Бұл жердің бораны
Соны әлде ұғады,
Мені қорғаған секілді болады.

Уа, Есіл, тасып ақ!
Мұз көрпе бүркеніп,
Жатпа сен – ырғы, атыл тасырлап!
Толқындар, құшақ аш бұрқанып!
Кетейік жарысып, асыр сап!

Ұланы Ертістің келгенде жағана,
Киіп ап мұз көйлек сұр түсті,
Ұйқыға шомғаның жаға ма?!
Қабыл ал, Есіл, сен Ертістің сәлемін,
Қалың ну орманның шуылын.
Естайша шырқап ән саламын,
Қос соған сыңғырын суыңның!

Келемін бойлап мен көшенді,
Атақты қаласы Арқаның.
Борандай ой ұйтқып көшеді –
Тарихың туралы кешегі
Шұбатып арқанын.

Сол шақта Есілдің алқасын, даласын
Билеген азулы, тырнақты тағылық,
Ақтар жер қабатын – осыма нанасың,
Мамонттың сүйегі табылып.

Ол кезде басталмай сапары,
Толқынын атпаған Есіл тік.
Кәрі сахраның сияқты сақалы,
Болған тек субтропикалық өсімдік.

Тыпыршып күтсең де сен қанша,
Уақыт түйелі керуенін қумайды.
Балқыған жер қатайып болғанша,
Хауана бәрібір тумайды.

Қырсау көк өгіз – замана кешегі,
Құйымшағын қанатқан мезгілдің бишігі.
Уақыттың өрінде митіндеп көшеді,

Артқаны – бақыттың үйшігі.

Шаңырақтан көк түтін бұлтқа асты,
Бұл маңды сан ру қоныстап.
Аптап күн қақтады қу басты,
Жоңғарлар дамылсыз соғыс сап.

Бесікті арта сап түйеге,
Бабамыз қырларда жөңкілді.
Тарихқа тек қағаз ие ме,
Соқпағын сақтаған жер күллі.

Толқындар жол тартып асыға,
Есілдің тік жарын сабалап өтеді.
Жылдардай ұласқан ғасырға,
Тоқтамай теңізге кетеді.

Заман да осылай ағады,
Келешек күндерге тіреліп арнасы.
Капитал күймеге қоңырау тағады,
Шиқылдап жылжиды феодализм арбасы.

Бәрін жер келеді өткеріп,
Сіңірдің, о, Адам, қаныңды, терінді.
Мұжықтың егінін жалмады өрт келіп,
Дүбірлеп өткенде әскері Темірдің.

Басылып бұл күнде жорықтың шаңдары,
Жердің тек қабатын құрады.

200 жыл өтті міне оған
(Екі-ақ күні сияқты жерге бұл):
Орнады айбарлы тас қорған
Есілдің жарына – өрге бір.

Сол қорған созылып арқандай,
Тау, көлді қоршады – өр сұсты.
Дүркіреп киіктер Арқада,
Шапқан ат дүбірінен шошысты...

* * *

...Ақтарсам топырақ қабатын,
Ноянның сұр болат қылышын.
Табамын,
Қайралған суарылып қаны үшін
Менің көшпелі бабамның!
Иесі осы өткір қылыштың
Жатаған атынан жеріме
Тік құлап түспесе оғынан орыстың,
Бәлкім мен келмес те ем өмірге...

* * *

Топталып, күркіреп жыл ақты,
Есілдің толқыны сияқты.
Капитал алды да феодалды сақалдан,
Жас жігіт қарт шалды құлатты.

Мертікті сорлы шал, бүкендеп,
Сырқырап сегізкөз шонданай.
Сұм жігіт сыйламай үлкен деп,
Өкпеге теуіп тұр сонда да.

Ол және тонады кәріні,
Ақтарып қалтасын, ышқырын.
Қиырда қазақтың даласы көрінді,
Капитал жол тартты әндегіп, ысқырып.

Капитал кездесіп көшпелі қазаққа,
– Мал сат, – деп ақшасын ұсынды.
– Қой, жаным, мұның не, мазақ па,
Қағазды қайтемін бұл сынды...
Жігітім, аялда, жоқ әлі...
Көзім түсіп тұр көкшіл бөркіңе.
Бер соны бір қойға, тоқалым
Киім барсын төркінге...

Сонымен... қызды осы алапта,
Сауданың көрігі,
Хивалық, цейлондық манаптар.
Жол салды ту қырға көлігі...

* * *

Феодализм – түйе ғой,
«шөк» десең – «бық» деген,
Құмменен жылжыса – оған жоқ тіреліс.
Капитализм жете алмай қалам деп жүкпенен,
Далаға төседі рельс.
Буржуа – кербез де, сылқым да,
Феодализм жарғағын кимеді.
Заводтың түтінін ұшырып бұлтыңа,

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.